

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

F. G. JACOBS

15 päivänä joulukuuta 2005¹

1. JCB Service vaatii nyt käsiteltävässä asiassa yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan kokonaan tai osittain ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-67/01, JCB Service vastaan komissio, 13.1.2004 antaman tuomion.²

2. Kyseisessä tuomiossa pysytettiin olennaisilta osin komission päätös,³ jossa JCB Servicen todettiin rikkoneen useita yhteisön kilpailusääntöjä, mutta alennettiin 39 614 000 euron suuruinen sakko 30 000 000 euroon.

3. Valittaja väittää puolustautumisoikeuksiaan loukatun sillä, että menettely komissiossa on kestänyt liian kauan, syyttömyys-olettamaa on loukattu, tosiseikkoja on luonnehdittu oikeudellisesti virheellisellä tavalla, todistusaineisto on otettu vääristyneellä

tavalla huomioon, tuomiota on perusteltu ristiriitaisesti, sovellettavia yhteisön oikeussääntöjä on sovellettu virheellisesti, sakkoja koskevia peruseriaatteita on loukattu ja niiden laskentaa koskevia sääntöjä rikottu.

4. Komissio kiistää kaikkien näiden väitteiden oikeellisuuden, ja se on esittänyt vasta-vaikutuksen, jossa se vaatii sakkojen palauttamista alkuperäiseen määräänsä.

Asiaa koskeva lainsäädäntö

5. EY 81 artiklan 1 kohdassa kielletään ”sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla”. Tällaiset sopimukset ovat EY 81 artiklan 2 kohdan nojalla mitättömiä.

1 – Alkuperäinen kieli: englanti.

2 – Kok. 2004, s. II-49.

3 – EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisesta (asia COMP.F.1/35.918 – JCB) 21 päivänä joulukuuta 2000 tehty komission päätös 2002/190/EY (EYVL L 69, s. 1), jäljempänä riidanalainen päätös.

6. EY 81 artiklan 3 kohdan mukaan voidaan kuitenkin julistaa, että kiello ei koske sopimusta, päätöstä tai yhdenmukaistettua menettelytapaa, ”joka osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä jättäen kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saata-
vasta hyödyistä:

- a) asettamatta asianomaisille yrityksille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi
- b) antamatta näille yrityksille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita.”

7. Nyt käsiteltävän asian kannalta merkityksellisenä ajanjaksona kyseiset säännöt oli pantu täytäntöön erityisesti neuvoston asetuksella N:o 17⁴ ja komission asetuksilla

4 – Neuvoston asetus N:o 17 (perustamissopimuksen [81] ja [82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204); sittemmin kumottu 1.5.2004 alkaen perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16 päivänä joulukuuta 2002 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1/2003 (EYVL 20003, L 1, s. 1), jonka mukaan kansallisilla viranomaisilla on nykyään useita velvoitteita, jotka aikaisemmin kuuluivat komissiolle.

N:o 27⁵ ja N:o 99/63.⁶

8. Asetuksen N:o 17 2 artiklassa säädettiin seuraavaa: ”Komissio voi niiden yritysten tai yritysten yhteenliittymien hakemuksesta, joita asia koskee, vahvistaa, ettei sillä hallussaan olevien tietojen perusteella ole aihetta ryhtyä toimenpiteisiin [EY 81 artiklan 1 kohdan tai EY 82 artiklan] nojalla tietyn sopimuksen, päätöksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan suhteen.”

9. Hakemus piti tehdä asetuksen N:o 27 liitteenä olevalle A/B-lomakkeelle, ja siihen piti sisältyä kyseisessä lomakkeessa pyydetty yksityiskohtaiset tiedot. Kuten A/B-lomakkeen johdanto-osassa, sellaisena kuin se oli sittemmin asetuksen N:o 3385/94 liitteenä, todettiin kuitenkin, että ”komissio ei – ole velvollinen antamaan puuttumattomuusdistusta. Asetuksen N:o 17 2 artiklassa säädetään, että ’komissio voi todeta...’. Komissio tekee puuttumattomuuspäätöksiä vain, jos kyseessä on merkittävä tulkinnanvaraisuus.

5 – Asetuksen N:o 17 ensimmäisestä täytäntöönpanoasetuksesta 3 päivänä toukokuuta 1962 annettu komission asetus N:o 27 (EYVL 1962, 35, s. 1118), joka on kumottu ja korvattu asetuksen N:o 17 mukaisesti esitettyjen hakemusten ja ilmoitusten muodosta, sisällöstä ja muista yksityiskohdista 21 päivänä joulukuuta 1994 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 3385/94 (EYVL L 377, s. 28).

6 – Asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annettu komission asetus N:o 99/63/ETY (EYVL 1963, 127, s. 2268), joka on kumottu ja korvattu kuulemisesta tietyissä EY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan mukaisissa menettelyissä 22 päivänä joulukuuta 1998 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2842/98 (EYVL L 354, s. 18).

Muussa tapauksessa se vastaa hakemukseen epävirallisella kirjeellä.”⁷

10. Niissä tapauksissa, joissa komissio katsoi, että kilpailusääntöjä oli rikottu, sen piti asetuksen N:o 99/63 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti antaa asianomaisille yrityksille kirjallisesti tiedoksi niitä vastaan esitetyt väitteet. Tätä tiedoksiantoa kutsutaan väite-tiedoksiannoksi.

11. Asetuksen N:o 17 15 artikla koski sakkoja. Asetuksen 15 artiklan 2 kohdassa annettiin komissiolle oikeus määrätä sakko, joka on enintään 10 prosenttia kunkin EY 81 artiklan 1 kohtaa rikkoneen yrityksen tai yritysten yhteenliittymän edellisen tilikauden liikevaihdosta siten, että se ottaa huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston.

12. Varmistaakseen sen, että sen tätä koskevat omat päätökset olisivat läpinäkyviä ja objektiivisia, komissio antoi vuonna 1998 suuntaviivat,⁸ joiden mukaan sakon suuruus määritetään vaiheittain.

7 – Ks. myös puuttumattomuustodistusta koskeviin hakemuksiin sovellettavista menettelyistä annettu komission tiedonanto (EYVL 1982, C 343, s. 4).

8 – Suuntaviivat asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa (EYVL 1998, C 9, s. 3) (jäljempänä suuntaviivat).

13. Aluksi komissio vahvistaa sakon perusmäärän sen mukaan, onko kilpailusääntöjen rikkominen vakavaa vähäisempi, vakava vai erittäin vakava,⁹ jolloin se ottaa huomioon sen laadun, todellisen vaikutuksen markkinoihin ja laajuuden asian kannalta merkityksellisillä maantieteellisillä markkinoilla ja voi korottaa sakkoa tietyllä prosenttimäärällä sen keston perusteella.¹⁰ Tämän jälkeen se arvioi, pitäisikö tätä määrää vielä korottaa raskauttavien olosuhteiden tai alentaa lieventävien olosuhteiden perusteella,¹¹ ja muitakin mukautuksia voidaan tehdä tiettyjen objektiivisten tekijöiden perusteella.¹²

14. Asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdassa säädettiin, että sakkoa ei saanut määrätä toimista, jotka suoritetaan komissiolle tehdyn ilmoituksen jälkeen ja ennen nykyisen EY 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tehtyä päätöstä, jos toimet kuuluivat ilmoituksessa kuvatun toiminnan piiriin.

15. Komission asetuksessa N:o 1983/83¹³ säädettiin yksinmyyntisopimuksia koskevasta ryhmäpoikkeuksesta. Kyseisen asetuksen 2 artiklassa vahvistettiin sallitut kilpailunra-

9 – Vakavaa vähäisemmistä kilpailusääntöjen rikkomisista määrättävä sakko voi olla enintään 1 miljoonaa euroa, vakavista rikkomisista määrättävä sakko enintään 20 miljoonaa euroa ja erittäin vakavista rikkomisista määrättävä sakko yli 20 miljoonaa euroa (suuntaviivojen 1 kohdan A alakohta).

10 – 1 kohdan B alakohta.

11 – 2 ja 3 kohta.

12 – 5 kohdan b alakohta.

13 – Perustamissopimuksen [81] artiklan 3 kohdan soveltamisesta yksinmyyntisopimusten ryhmiin 22 päivänä kesäkuuta 1983 annettu komission asetukset (ETY) N:o 1983/83 (EYVL L 173, s. 1).

joitukset siinä yhteydessä, erityisesti velvoite hankkia sopimustavaroita jälleenmyyntiä varten vain toiselta sopijapuolelta ja pidättäytyä aktiivisesta myynnistä. Asetuksen 3 artiklassa säädettiin kuitenkin, että 1 artiklaa ei sovellettaisi muun muassa silloin, jos

sopimustuotteita sopimusalueen ulkopuolelta tai myymästä niitä sopimusalueella.”

Tosiseikasto ja asian käsittelyn vaiheet

”c) käyttäjät voivat hankkia sopimustuotteita sopimusalueella vain yksinmyyjältä ja jos heillä ei ole vaihtoehtoja hankintalähdettä sopimusalueen ulkopuolella;

d) toinen osapuoli tai kumpikin osapuoli vaikeuttaa välittäjien tai käyttäjien mahdollisuutta hankkia sopimustuotteita muilta yhteismarkkinoilla toimivilta jakelijoilta, – – ja jos erityisesti toinen osapuoli tai kumpikin osapuoli:

– –

2. käyttää muita oikeuksia tai ryhtyy muihin toimenpiteisiin estääkseen jakelijoita tai käyttäjiä hankkimasta

16. JCB Service on Englannin oikeuden mukaan perustettu yritys, jonka suoraan tai välilliseen omistukseen ja määräysvaltaan kuuluvat JCB-konsernin 28 yhtiötä.¹⁴ JCB valmistaa ja markkinoi maanrakennuskoneita, maansiirto- ja rakennuslaitteita, maatalouskoneita sekä näiden eri tuotteiden varaosia. Sen jakeluverkosto on järjestetty kansallisesti siten, että sillä on yksi tytäryhtiö tai yksinoikeudella toimiva maahantuoja kussakin maassa.

17. JCB teki 30.6.1973 asetuksen N:o 27 mukaisesti laadittua A/B-lomaketta käyttäen komissiolle ilmoituksen kahdeksasta jakelua koskeneesta vakiosopimuksesta, jotka oli tarkoitus tehdä konserniin sidoksissa olleiden ja erityisesti Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Irlannissa, Saksassa, Benelux-maissa, Tanskassa ja Italiassa sijaitsevien jakelijoiden tai pääjälleenmyyjien kanssa.

¹⁴ – Jäljempänä käytän nimitystä JCB tarkoittamaan tämän oikeudenkäynnin asianosaista JCB Servicesiä ja myös, lukuun ottamatta tilanteita, joissa siitä aiheutuisi sekaannusta, myös JCB-konsernia kokonaisuutena sekä konsernin eri yhtiöitä siltä osin kuin ne edustavat konsernin toimintaa.

18. Komissio ilmoitti 27.10.1975 JCB:lle, että ilmoitettuihin sopimuksiin sisältyi useita nyttemmin EY 81 artiklan määräysten vastaisia rajoituksia. Se vaati niiden muuttamista ja esitti yritykselle useita kysymyksiä.

19. Muutetut vakiosopimukset, joita sovellettiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa, toimitettiin komissiolle 18.12.1975.

20. Komissio ilmoitti 13.1.1976 päivätyllä kirjeellä JCB Salesille, että tietyt ongelmat oli ratkaistu mutta että joitain oli vielä jäljellä, ja pyysi täsmennyksiä useista sopimusehdoista.

21. JCB Sales vastasi tähän pyyntöön maaliskuussa 1976 ja toimitti yksityiskohtaisia tietoja jäljelle jääneistä ongelmista; komission kanssa käydyissä neuvotteluissa se antoi lisätietoja sekä jäljennöksen Ranskassa toimivan tytäryhtiönsä kanssa tekemästään sopimuksesta.

22. Muuta ei tapahtunut ennen kuin 6.3.1980, jolloin JCB Sales toimitti komissiolle muutetun Yhdistyneen kuningaskunnan jakelijoiden kanssa tehdyn vakiosopimuksen, jolla korvattiin vuonna 1975 ilmoitettu sopimus. Tämän jälkeen JCB Sales toimitti komissiolle 29.12.1995 sopimuksen,

jolla oli korvattu vuoden 1980 sopimus. Komissio ei vastannut näihin ilmoituksiin, joissa ei käytetty asetuksessa N:o 27 säädettyä A/B-lomaketta.

23. Pariisin Tribunal de commerce (kaupaoikeudellisia asioita käsittelevä tuomioistuin) hylkäsi 11.12.1995 antamallaan tuomiolla osittain JCB:n Ranskassa toimineen tytäryhtiön vilpillistä kilpailua koskeneen kanteen, jonka tämä oli nostanut Central Parts SA -nimistä yhtiötä vastaan sen vuoksi, että tämä hankki itselleen Yhdistyneestä kuningaskunnasta JCB-tuotteiden varaosia myydäkseen ne edelleen Ranskassa. JCB oli väittänyt Central Partsin käyttäneen luvatta JCB:n liiketunnusta ja kuvanneen itseään valtuutetuksi jakelijaksi. Pariisin Cour d'Appel (muutoksenhakutuomioistuin) kumosi sittemmin vuonna 1998 kyseisen tuomion, sillä se katsoi, että Central Parts oli harjoittanut vilpillistä kilpailua JCB:tä vastaan.

24. Central Parts teki 15.2.1996 komissiolle kantelun, joka koski JCB:n kauppatapoja tuotteidensa jakelussa.

25. Komissio teki 5.11.1996 tarkastuksen JCB:n Ranskassa sijaitsevan tytäryhtiön sekä sen kahden Yhdistyneessä kuningaskunnassa sijaitsevan jakelijan tiloissa.

26. Komissio osoitti tämän jälkeen JCB:lle ensimmäisen väitetiedoksiannon, jossa ei kuitenkaan otettu huomioon vuonna 1973

tehtyä ilmoitusta, mistä laiminlyönnistä kyseinen yhtiö huomautti sille. Toinen väitetiedoksianto, jossa otettiin vuoden 1973 ilmoitus huomioon, osoitettiin sille 30.7.1999; JCB vastasi 13.12.1999, ja sitä kuultiin uudelleen 16.1.2000.

27. Komissio teki päätöksensä 21.12.2000.¹⁵ Se tutki vuonna 1973 ilmoitetut sopimukset, kyseisen päivämäärän jälkeen ilmoitetut muutetut sopimukset sekä JCB:n jakelujärjestelyt ja menettelytavat, sellaisina kuin ne olivat ilmenneet eri todisteista.

28. Se totesi, että JCB:n virallisten jakelijoiden myynnille niille osoitettujen alueiden ulkopuolella oli asetettu useita rajoituksia ja alueen ulkopuolelle suuntautuneesta myynnistä määrättiin seuraamuksia, että jälleenmyyntihintojen ylläpitämisestä oli tehty sopimus ja että oli olemassa yksinostosopimuksia, joilla estettiin jakelijoiden väliset ristikkäistoimitukset. Kaikkien näiden järjestelyjen tarkoituksena oli kilpailun rajoittaminen, tai niillä oli tällainen vaikutus, ja niillä estettiin jäsenvaltioiden välistä kauppaa EY 81 artiklan 1 kohdan vastaisesti. Se tutki, täytyivätkö EY 81 artiklan 3 kohdan edellytykset, ja totesi, että näin ei ollut. Komissio katsoi asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan osalta, että ainoastaan 30.6.1973 päivätyllä A/B-lomakkeella ilmoitetut sopimukset oli ilmoitettu asianmukaisesti; muita sopimuksia ei ollut ilmoitettu tällä tavoin, ja monet menettelytavat joko eivät kuuluneet ilmoi-

tettujen sopimusten piiriin tai merkitsivät niiden lainvastaista täytäntöönpanoa. Siltä osin kuin ilmoitetuilla sopimusehdoilla oli rajoittavia vaikutuksia, ilmoittamatta jätetyt rajoitukset vahvistivat niitä. Lopuksi komissio tutki kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuuden ja keston ja otti huomioon yhden raskauttavan olosuhteen – jakelijalle oman alueen ulkopuolisesta myynnistä kostotoimenpiteenä määrätyn seuraamuksen – mutta ei todennut lieventäviä olosuhteita.

29. Komissio piti kilpailusääntöjen rikkomisia ”erittäin vakavina” ja määräsi sakoksi vakavuuden perusteella 25 000 000 euroa, jota piti korottaa 5 prosentilla jokaista yhteensä 11 vuotta kestäneen kilpailusääntöjen rikkomisen vuotta kohti (eli 13 750 000 euroa) sekä 864 000 eurolla kostotoimenpiteenä määrätyn seuraamuksen osalta.

30. Riidanalaisen päätöksen 1 artiklan sanamuoto on seuraava:

”JCB Service ja sen tytäryhtiöt ovat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 81 artiklaa tekemällä valtuutettujen jakelijoiden kanssa sopimuksia tai sopimalla kyseisten jakelijoiden kanssa yhdenmukaistetuista menettelyta-voista, joiden tavoitteena on rajoittaa kilpai-

15 – Mainittu alaviitteessä 3.

lua yhteismarkkinoilla kansallisten markkinoiden jakamiseksi ja täyden suojan tarjoamiseksi yksinoikeudellisilla alueilla, joiden ulkopuolella valtuutetut jakelijat eivät saa harjoittaa aktiivista myyntitoimintaa, ja jotka sisältävät seuraavat osatekijät:

- a) rajoitukset, jotka koskevat Yhdistyneen kuningaskunnan, Irlannin, Ranskan ja Italian valtuutettujen jakelijoiden harjoittamaa passiivista myyntitoimintaa sekä myyntiä valtuuttamattomille jakelijoille, kuluttajille tai yksinoikeudellisten alueiden ulkopuolelle ja varsinkin muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneille valtuutetuille jakelijoille
- b) toimituslähteitä koskevat rajoitukset, joita sovelletaan Ranskaan ja Italiaan sijoittautuneiden valtuutettujen jakelijoiden tekemiin sopimustavaroiden hankintoihin ja jotka estävät jakelijoiden väliset ristikkäistoimitukset
- c) Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Ranskassa toimivien valtuutettujen jakelijoiden soveltamien jälleenmyyntialennusten tai -hintojen vahvistaminen
- d) huoltopalkkion määrääminen muihin jäsenvaltioihin suuntautuvalla myynnille, jota valtuutetut jakelijat harjoittavat Yhdistyneen kuningaskunnan yksinoikeudellisten alueiden ulkopuolelle, JC Bamford Excavators Ltd:n tai muiden

JCB Servicen tytäryhtiöiden aloitteesta ja niiden määräämien hinta-asteikkojen mukaan, mikä merkitsee jakelijoiden saaman korvauksen asettamista riippuvaiseksi myynnin maantieteellisestä määräpaikasta

- e) alennusten peruuttaminen sen mukaan, harjoitetaanko myyntitoimintaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa yksinoikeudellisilla alueilla vai niiden ulkopuolella ja pääsevätkö valtuutetut jakelijat, joiden alueella sopimustuotteita käytetään, asiasta sopimukseen myyntiä harjoittavien valtuutettujen jakelijoiden kanssa, mikä asettaa jakelijoille maksettavan korvauksen riippuvaiseksi myynnin maantieteellisestä määräpaikasta.”

31. Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa hylättiin 30.6.1973 esitetty poikkeuslupahakemus.

32. Riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa JCB määrätään lopettamaan kyseiset rikkomiset, ja erityisesti sen oli

- ”a) ilmoitettava valtuutetuilla jakelijoilleen yhteisössä, että ne voivat harjoittaa passiivista myyntiä kuluttajille ja valtuutetuille jakelijoille;

- b) muutettava valtuutettujen jakelijoidensa kanssa tekemiään sopimuksia joko sallimalla passiivinen myynti valtuuttamattomille jakelijoille muiden valtuutettujen jakelijoiden yksinoikeudellisilla alueilla sekä aktiivinen ja passiivinen myynti valtuuttamattomille jakelijoille näiden omilla alueilla tai antamalla valtuutetuille jakelijoille lupa aktiiviseen ja passiiviseen myyntiin muille valtuutetuille jakelijoille, kuluttajille tai niiden asianmukaisesti valituille edustajille yksinoikeudellisten alueiden ulkopuolella;
- c) muutettava italialaisten ja ranskalaisten valtuutettujen jakelijoidensa kanssa tekemiään sopimuksia sallimalla sopimustavaroiden hankinta muilta valtuutetuilta jakelijoilta yhteisössä ja ilmoitettava tästä muutoksesta kaikille valtuutetuille jakelijoille yhteisössä;
- d) ilmoitettava valtuutetuille jakelijoilleen yhteisössä, että sen tytäryhtiöiden valtuutetuille jakelijoille esittämät huoltopalkkiopyynnöt ilman todisteita siitä, etteivät kyseiset jakelijat ole päässeet sopimukseen palkkioista, ovat pätemättömiä eikä niitä ole syytä ottaa huomioon;
- e) ilmoitettava valtuutetuille jakelijoilleen Yhdistyneessä kuningaskunnassa, että ”Multiple Deal Trade Support” -järjestelmän mukaisia alennuksia myönnetään siitä riippumatta, tapahtuuko myynti jakelijoiden alueella vai sen ulkopuolella tai onko kyseisellä oman alueen ulkopuolisella alueella toimivien jakelijoiden kanssa tehty sopimus asiasta”.
33. Riidanalaisen päätöksen 4 artiklassa määrättiin 39 614 000 euron suuruinen sakko.
34. JCB Service vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 22.3.2001 toimittamallaan kannekirjelmällä riidanalaisen päätöksen kumoamista.
35. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antoi tuomionsa 13.1.2004. Se totesi, että useita kilpailusääntöjen rikkomisia ei ollut näytetty toteen ja että sakon korottaminen jakelijalle määrätyn kustotoimenpiteen vuoksi ei ollut perusteltavissa, koska kyseisen seuraamus merkitsi ilmoitetun sopimuksen täytäntöön panemista. Näin ollen se kumosi riidanalaisen päätöksen 1 artiklan c, d ja e alakohdan sekä 3 artiklan d ja e alakohdan, alensi sakon 30 miljoonaan euroon ja hylkäsi kanteen muilta osin.
36. JCB haki muutosta 5.4.2004 ja vaatii nyt yhteisöjen tuomioistuinta lähinnä
- kumoamaan valituksenalaisen tuomion kokonaan siltä osin kuin se on yhteisön

oikeuden vastainen JCB:n puolustautumisoikeuksien loukkaamisen vuoksi

- vaihtoehtoisesti kumoamaan valituksen-alaisen tuomion siltä osin kuin siinä i) todetaan, että oli olemassa valtuutettujen jakelijoiden harjoittamaa passiivista myyntiä koskeva yleinen kielto sekä Ranskaan ja Italiaan sijoittautuneiden jakelijoiden toimituslähteitä koskeva rajoitus, joka esti ristikkäistoimitukset, ja ii) määrätään sakko kyseisistä rikkomisista
- antamaan lopullisen tuomion, jossa riidanalainen päätös kumotaan kokonaan tai osittain ja sakko kumotaan tai sen määrää alennetaan.

37. Komissio vaatii vastauksessaan yhteisöjen tuomioistuinta hylkäämään valituksen kokonaan, ja vastavalituksessaan se vaatii tätä kumoamaan valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä alennetaan sakkoa jakelijalle asetettuun seuraamukseen liittyvän raskauttavan olosuhteen perusteella määrätyn korotuksen verran.

Alustavia huomautuksia

38. Ennen valitusperusteiden tutkimista on kaksi yleistä huomautusta, jotka on esitettävä

JCB:n perusteluissaan esiin tuomasta lähtökohdasta, jossa se viittaa laajasti komission ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tutkimaan näyttöön ja korostaa erityisesti komission toimettomuutta vuosina 1975–1996.

39. Todettakoon ensinnäkin komission ja tuomioistuinten tehtävistä niiden arvioidessa yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisia, että kun komissio tekee päätöksen, jossa se toteaa kilpailusääntöjen rikkomisen ja määrää sakon, asianomainen yritys voi riitauttaa sekä toteamuksen pätevyyden että sakon suuruuden ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

40. Ensin mainitun seikan osalta tuomioistuimen toimivalta koskee yksinomaan laillisuusvalvontaa, minkä yhteydessä se voi selvittää, onko komissio tehnyt ilmeisiä tosiseikkojen arvioimiseen liittyviä virheitä, mutta jälkimmäisen osalta sillä on rajaton toimivalta muuttaa sakkoa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä ei ole kuitenkaan tutkia asiaa uudelleen ikään kuin komission asemassa vaan pikemminkin selvittää, rasittavatko päätöstä virheet, jotka joko kantaja on tuonut esiin tai jotka ovat yleiseen etuun liittyviä seikkoja, jotka tuomioistuimen pitäisi tutkia omasta aloitteestaan.

41. Muutoksenhakuvaiheessa yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta on huomattavasti

rajallisempi. Se ei voi tutkia tosiseikkoja uudelleen, ellei todisteita ole otettu vääristyneellä tavalla huomioon tai tosiseikkoja luonnehdittu oikeudellisesti virheellisellä tavalla;¹⁶ sen ainoana tehtävänä on määrittää, onko valittaja yksilöinyt oikeudellisia virheitä, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien olisi tehnyt tutkiessaan komission päätöksen pätevyyttä.

42. Nyt käsiteltävässä valituksessa JCB näyttää monissa kohdin katsovan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt sen toteamuksen, että se on rikkonut kilpailuoikeutta, ja määrännyt sille sakkoja, ja vaativan yhteisöjen tuomioistuinta tutkimaan kaikki todisteet uudelleen. Yhteisöjen tuomioistuimen valvontavallan ulottuvuus on kuitenkin edellä kuvatuin tavoin rajallinen.

43. Toiseksi asetuksilla N:o 17, N:o 27 ja N:o 99/63 käyttöön otetuista menettelyä koskevista järjestelyistä¹⁷ ilmenee selvästi, että vaikka komissio voi vahvistaa, että toimenpiteisiin ei ole aihetta (tai antaa puuttumattomuustodistuksen) vastauksena ilmoitukseen, josta ei ilmene kilpailusääntöjen rikkomista, sillä ei ole velvollisuutta menetellä näin. Koska tätä koskeva säännös on kuitenkin olemassa, ainoastaan tällainen puuttumattomuustodistus voi synnyttää laillisen oletuksen siitä, että ilmoitetut menettelytavat eivät merkitse kilpailusääntöjen rikkomista, eikä pelkästään komission hiljaisuuden perusteella voida tehdä päätelmiä,

kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tuomionsa 80 kohdassa. Sitä suuremmalla syyllä sen perusteella, että komissio ei ole vastannut mitään sille ilmoitettuihin seikkoihin, ei voida tehdä päätelmiä siitä, että tällaisessa ilmoituksessa nimenomaista mainintaa vaille jääneet seikat olisivat kilpailusääntöjen mukaisia.

Ensimmäinen valitusperuste: puolustautumisoikeudet ja syyttömyysoletama

44. JCB väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen rikkoneen yhteisön oikeutta loukkaamalla i) sen puolustautumisoikeuksia ja ii) sitä koskevaa syyttömyysoletamaa.

Puolustautumisoikeudet

Valituksenalainen tuomio

45. JCB väitti ensimmäisessä oikeusasteessa komission laiminlyöneen velvollisuutensa toimia kohtuullisessa ajassa, vaikka tämä velvollisuus perustuu sekä oikeuskäytännössä vahvistettuun yhteisön oikeuden yleisperiaatteeseen että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleeseen.

16 – Ks. yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004 (Kok. 2004, s. I-123, 47 kohta ja sitä seuraavat kohdat); ks. myös edellä 73 ja 74 kohta.

17 – Ks. edellä 7 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

46. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin erotti toisistaan vuonna 1973 ilmoitettujen sopimusten käsittelyn, joka johti poikkeuslu-pahakemuksen hylkäämiseen, ja vuonna 1996 tehdyn kantelun tutkinnan, jota käsi-tellään riidanalaisen päätöksen päätösosan muissa artikloissa.¹⁸

47. Se totesi vuonna 1973 tehtyjen ilmoi-tusten osalta, että komissio ei ollut toiminut kohtuullisessa ajassa, kun siltä oli kulunut 27 vuotta päätöksen tekemiseen, mutta katsoi, että tämä laiminlyönti ei ollut voinut vaikut-taa poikkeuslu-pahakemuksen hylkäämisen eikä myöskään kilpailusääntöjen rikkomisen toteamisen laillisuuteen.¹⁹ Pelkästään se seikka, että komissio ei hylännyt poikkeuslu-pahakemusta kohtuullisessa ajassa, ei voi johtaa kyseisen päätöksen lainvastaisu-uuteen.²⁰ Laiminlyönti toimia kohtuullisessa ajassa oikeuttaa kumoamaan päätöksen vain, jos ajan kuluminen on vaikuttanut kyseessä olevien yritysten kykyyn puolustautua tehok-kaasti.²¹ Riidanalaisen päätöksen kilpailus-ääntöjen rikkomista koskevien toteamusten perustana eivät ole sellaiset seikat, joista on tehty ilmoitus, vaan käytännöt, jotka poikke-sivat ilmoitettujen sopimusten sopimusmää-räyksistä; näin ollen ajan kuluminen ei voi vaikuttaa näitä käytäntöjä koskevan menet-telyn säännönmukaisuuteen.²² JCB ei myös-

kään missään tapauksessa väittänyt, että asian käsittelyn pituus olisi johtanut johon-kin erityiseen menettelyä koskevaan sään-nönvastaisuuteen, vaan se ainoastaan korosti, että komission toiminta oli osoitus huonosta asian hoidosta.²³

48. Vuonna 1996 tehdystä kantelusta se totesi, että menettelyn kokonaiskesto ei vaikuttanut liian pitkältä, kun otettiin huo-mioon asian monimutkaisuus, mutta sekin voisi johtaa päätöksen kumoamiseen ai-noastaan, mikäli osoitettaisiin, että sen seu-rauksena oli loukattu kantajan puolustautu-misoikeuksia, ja JCB on ainoastaan väittänyt, että menettelyn pituus osoitti komission toimineen puolueellisesti ja hoitaneen asiaa huonosti.²⁴

Väite

49. Valittaja väittää ensimmäisen oikeusas-teen tuomioistuimen tehneen oikeudellisen virheen jättäessään huomiotta vaikutukset, joita on aiheutunut siitä, että komissio on loukannut sen puolustautumisoikeuksia. Se on tulkinnut JCB:n väitteitä perusteettoman suppeasti, millä se on i) laiminlyönyt velvol-lisuutensa vastata esitettyihin väitteisiin ja ii) loukannut iura novit curia -periaatetta, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuimen pitäisi itse arvioida sen tietoon saatetun yksittäisen sääntöjenvastaisuuden ulottuvuutta ja niiden

18 – Tuomion 37 kohta.

19 – Tuomion 38 kohta.

20 – Tuomion 39 kohta, jossa siteerataan asiassa T-26/99, *Trabisco v. komissio*, 14.2.2001 annettua tuomiota (Kok. 2001, s. II-633, 52 kohta) ja asia T-62/99, *Sodima v. komissio*, tuomio 14.2.2001 (Kok. 2001, s. II-655, 94 kohta).

21 – Tuomion 40 kohta, jossa siteerataan yhdistetyissä asioissa T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, *Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio*, 20.4.1999 annettua tuomiota (Kok. 1999, s. II-931, 122 kohta).

22 – Tuomion 41 kohta.

23 – Tuomion 42 kohta.

24 – Tuomion 43–45 kohta.

oikeuksien luonnetta, joihin pyritään vetoamaan. JCB väittää, että se toi nimenomaisesti esiin sen, että komissio ei ole kunnioittanut sen puolustautumisoikeuksia ilmoitusmenettelyn yhteydessä; se korosti ilmoitusmenettelyn jokaisen vaiheen keston huomioon ottamista koskevaa velvollisuutta; ja se painotti sitä, että menettelyn kokonaisuudessaan liian pitkä kesto oli kohtuuton. Näin ollen se vetosi selvästi siihen, ettei se ollut kyennyt puolustautumaan tehokkaasti.

50. Komissio katsoo JCB:n vedonneen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa puolustautumisoikeuksiinsa ainoastaan yleisesti siinä yhteydessä, kun se on väittänyt ilmoitusmenettelyn ja kilpailusääntöjen rikkomista koskeneen menettelyn kestäneen liian pitkään, ilman että se olisi määritellyt, miten sen mahdollisuuksia puolustaa kantansa olisi kummassakaan menettelyssä heikennetty. Sen yrityksiä laajentaa väitteitään muutoksenhakuvaiheessa ei voida hyväksyä. Iura novit curia -periaate ei voi edellyttää yhteisöjen tuomioistuimelta sellaisten lakonisten väitteiden täydentämistä, sillä ne voidaan hyväksyä ainoastaan siinä tapauksessa, että niistä on esitetty todisteita. Valittajan vaatimus koskee asianmukaisten menettelyjen noudattamista jättämistä, eikä se liity mitenkään poikkeuslupaa koskevan menettelyn päättämisen viivästymiseen eikä myöskään ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyyn väitteeseen.

51. JCB väittää toissijaisesti, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt tutkia menettelyn liiallinen kesto omasta aloitteestaan yleiseen etuun liittyvänä perus-

teena, koska kyseessä oli jo lähtökohtaisesti olennaisen menettelymääräyksen rikkominen.

52. Komissio katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi voinut tuoda omasta aloitteestaan esiin mitään puolustautumisoikeuksia koskevaa konkreettista ongelmaa, joka olisi johtunut menettelyn kestosta, koska tällaiset ongelmat eivät ole yleensä ilmeisiä eivätkä ne olleet ilmeisiä tässäkin tapauksessa.

Oikeudellinen arviointi

53. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin piti valitettavana sitä, että JCB:n komissiolle vuonna 1973 tekemistä ensimmäisistä ilmoituksista kului vuoteen 2000 saakka, ennen kuin riidanalainen päätös tehtiin, mutta katsoi, että tämä ei ollut vaikuttanut JCB:n oikeuksiin vastapuolena.

54. Tämä näkemys on mielestäni oikea.

55. Siltä osin kuin kyseisessä päätöksessä todettiin JCB:n rikkoneen EY 81 artiklaa on selvää, että tämän toteamuksen mikään osatekijä ei perustunut yksinomaan siihen, että vuosina 1973 ja 1975 asianmukaisesti

ilmoitetut sopimukset olisi vain pantu täytäntöön. Vaikka komissio katsoi, että ilmoittamatta jätetyt rajoitukset vahvistivat ilmoitettujen rajoitusten vaikutuksia,²⁵ on selvää, että kaikki menettelytavat, joiden osalta kilpailusääntöjen rikkominen todettiin ja sakko määrättiin, perustuivat joko sellaisiin sopimusmääräyksiin, joita ei ollut ilmoitettu asianmukaisesti, tai menettelytapaan, joka ei liittynyt mihinkään sopimukseen.²⁶

56. Siltä osin kuin päätöksellä hylättiin vuonna 1973 tehty poikkeuslupahakemus ja edellytettiin JCB:n lopettavan tietyt menettelytavat, viivytyksen ainoa vaikutus oli se, että JCB sai jatkaa menettelyään pidempään.

57. Siltä osin kuin päätöksessä määrättiin JCB:lle sakko, on selvää, että vuonna 1973 asianmukaisesti ilmoitetut sopimukset jätettiin sakon suuruuden arvioinnin ulkopuolelle, sillä se perustui yksinomaan muihin sopimuksiin tai menettelytapoihin.²⁷

58. JCB ei ole myöskään esittänyt mitään muuta tyydyttävää selitystä sille, miten kyseinen viivytys olisi voinut heikentää sen puolustautumisoikeuksia. Se mainitsee

oikeutensa panna vireille vuoropuhelu komission kanssa ja aloittaa menettely, mikäli komissio on laiminlyönyt toimenpiteet, mutta pelkkä ajan kuluminen ei ole voinut vaikuttaa kumpaankaan oikeuteen, ja JCB:llä on edelleen ollut vapaus ilmoittaa oikeassa muodossa, josta se oli tietoinen, muut sopimukset ja menettelytavat, joihin se oli ryhtynyt.

59. Näin ollen ensimmäisten ilmoitusten ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä kuluneen ajan pituus ei vaikuttanut millään tavoin JCB:n puolustautumisoikeuksiin, eikä ole tarpeen tutkia, olisiko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pitänyt ottaa jokin muu tähän liittyvä ongelma omasta aloitteestaan esiin. Voidaan vain huomauttaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tosiaankin otti JCB:n väitteet huomioon ja totesi, että sen puolustautumisoikeuksia ei ollut vaarannettu.²⁸

60. Mitään kyseisessä arvioinnissa ei pitäisi tulkita siten, että siinä olisi jollain tavoin katsottu läpi sormien komissiolta JCB:n poikkeuslupahakemuksen käsittelyssä kulutta tavanomaista pidempää aikaa, joka ylitti huomattavasti hyväksyttävän hallinnollisen käytännön rajat; tämä viivytys ei kuitenkaan heikentänyt JCB:n puolustautumisoikeuksia väitetyllä tavalla.

25 – Ks. riidanalaisen päätöksen 205 perustelukappale.

26 – Ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 149, 158, 163, 171, 175 ja 252 perustelukappale.

27 – Ks. riidanalaisen päätöksen 231 perustelukappale ja sitä seuraavat perustelukappaleet.

28 – Valituksenalaisen tuomion 45 kohta.

Syyttömyysolettama

että mikään hallinnollisen menettelyn kulussa ei viittannut siihen, että komissio olisi tulkinnut asiakirjoja ja tosiseikkoja johdattelevasti tai harhaanjohtavasti tai toiminut JCB:tä kohtaan puolueellisesti.²⁹

Valituksenalainen tuomio

61. JCB väitti ensimmäisessä oikeusasteessa, että komissio ei ollut ottanut syyttömyysolettamaa huomioon vaan oli tutkinut tosiseikaston puolueellisesti ottamatta sen puolesta puhuvaa näyttöä huomioon ja olettanut sen olevan syyllinen, joten se rikkoi periaatetta, jonka mukaan asia on epävarmassa tilanteessa ratkaistava syytetyn eduksi.

62. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien katsoi, että komission voitiin katsoa syyllistyneen yleiseen syyllisyysolettamaan ainoastaan siinä tapauksessa, että sen esittämät todisteet eivät tukisi sen päätöksessään toteamia tosiseikkoja.

63. Se tutki myös neljä väitettyä puolueellisuutta koskenutta esimerkkiä, joihin JCB oli vedonnut – 16.5.1995 päivätyn sisäisen tiedotteen, 13.4.1995 päivätyn sisäisen kirjeen, kaksi ranskalaisten tuomioistuinten antamaa tuomiota ja nauhoituksesta puhtaaksi kirjoitetun muistion komission virkamiesten ja erään JCB:n jakelijan 6.11.1996 välillä käydystä keskustelusta – ja päätteli,

Väite

64. JCB väittää, että valituksenalaisella tuomiolla on loukattu sen syyttömyysolettamaan liittyvää oikeutta, jonka mukaan kaikki näyttöä koskeva kohtuullinen epäily on ratkaistava syytetyn eduksi siihen liittyvän in dubio pro reo -periaatteen nojalla.

65. Ensinnäkin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien päätelyt virheellisesti toisen väitetiedoksiannon antamisesta, että komission voitaisiin katsoa syyllistyneen yleiseen syyllisyysolettamaan ainoastaan siinä tapauksessa, että sen toimittama näyttö ei tukisi päätöksessä todettuja tosiseikkoja. Sen olisi pitänyt pikemminkin todeta, että jo ilmoitettuihin sopimuksiin perustuva ensimmäinen väitetiedoksianto on syyttömyysolettaman vastainen, mikäli siinä ei näytetä toteen ainakin sitä, että kyseinen menettelytapa ei kuulunut ”ilmoituksessa kuvatun toiminnan piiriin”.³⁰

29 – Valituksenalaisen tuomion 53–60 kohta.

30 – Ks. edellä 14 kohdassa siteerattu asetuksen N:o 17/15 artiklan 5 kohdan a alakohta.

66. Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ottanut vuoden 1995 tiedotteen ja vuoden 1996 puhtaaksi kirjoitetun nauhoituksen³¹ osalta huomioon näyttöä, jonka komissio oli jättänyt huomiotta tai jota se oli tulkinnut virheellisesti, joten se laiminlöi velvollisuutensa varmistaa, että syyttömyys-olettamaa oli noudatettu.

67. Kolmanneksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi eri kansallisten tuomioistuinten tekemien päätösten merkityksellisyyden ja perusteli hylkäystään riittämättömästi. Pariisin muutoksenhakutuomioistuin oli todennut, että kieltäytyminen toimittamasta tavaraa Central Partsille johtui yksinomaan Central Partsin lainvastaisesta käyttäytymisestä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi nojautua JCB:n väitettyyn käyttäytymiseen Central Partsin harjoittamaa rinnakaistuontia kohtaan todetessaan, että JCB oli rikkonut EY 81 artiklaa,³² ja samanaikaisesti kiistää sitä, että muutoksenhakutuomioistuimen päätöksellä olisi merkitystä. JCB siteeraa myös Nîmesin kauppaoikeudellisia asioita käsittelevän tuomioistuimen tuomiota sekä Ranskan ja Irlannin kilpailuviranomaisten päätöksiä, joiden kaikkien se väittää olleen sen puolustuksen kannalta edullisia.

68. Neljänneksi JCB väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti huomiotta vuonna 1996 lähetetyn faksin ja vuonna 1997 laaditun muistion, joiden molempien se väittää olevan vapauttavia todisteita, joten syyttömyys-olettamaa on jälleen loukattu.

69. Komissio katsoo JCB:n sekoittavan keskenään in dubio pro reo -periaatteen, jota noudatetaan vakiintuneesti näyttöä arvioitaessa, ja yleisemmän syyttömyys-olettamaa koskevan säännön, josta on kyse nyt käsiteltävässä asiassa. Syyttömyys-olettaman loukkaaminen edellyttää enemmän kuin pelkkää virhettä näytön arvioinnissa.

70. Vuoden 1995 tiedote³³ ei ole vapauttava todiste, koska ei ole olemassa näyttöä siitä, että sen mukaan olisi toimittu, ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että oli olemassa riittävää näyttöä siitä, että passivista vientimyyntiä koskevat rajoitukset olivat olleet voimassa vuoteen 1998 saakka. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että selitys, jonka komissio oli esittänyt vuonna 1996 puhtaaksi kirjoitetun nauhoituksen poisjättämiselle, oli täysin järkevä.

71. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti huomioon edellä mainitut kansalliset tuomiot mutta totesi perustellusti, ettei niillä ollut merkitystä nyt käsiteltävän asian kohteena olevien eri kilpailusääntöjen rikkomisten kannalta. Ranskan ja Irlannin kilpailuviranomaisten päätöksiä ei mainittu tässä yhteydessä ennen kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa; niitä koskevat väitteet on siis jätettävä tutkimatta. Muilla väitteillä pyritään siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tosiseikastosta esittämä arviointi tutkittaisiin uudelleen, joten myös ne on jätettävä tutkimatta.

31 – Ks. edellä 63 kohta.

32 – Valituksenalaisen tuomion 92 ja 98 kohta.

33 – Edellä 63 kohta.

Oikeudellinen arviointi

72. JCB väittää lähinnä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt virheen päätellessään näytön perusteella, että komissio ei ollut syrjinyt JCB:tä siltä edellytetyn syyttömyysolettaman vastaisesti.

73. Ainakin laajasti arvioiden JCB pyrkii siten saamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetyn näytön uudelleen arvioitavaksi. Koska muutoksenhaku voi koskea yksinomaan oikeudellisia kysymyksiä, tällaisen arvioinnin tekeminen ei ole lähtökohtaisesti yhteisöjen tuomioistuimen asiana. Se tutkii ainoastaan sen, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ottanut näytön vääristyneellä tavalla huomioon tai ovatko toteamukset asiakirja-aineiston asiakirjojen perusteella selvästi paikkansapitämättömiä.³⁴

74. Kummallakaan mainituista tilanteista ei näytä olevan merkitystä nyt käsiteltävän asian kannalta. Vaikka JCB siteeraa näytön ottamista vääristyneellä tavalla huomioon ja sisällön ilmeistä paikkansapitämättömyyttä koskevaa oikeuskäytäntöä, ne tuomion kohdat, joita se arvostelee, koskevat päätelmiä, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki tutkimansa näytön perusteella ja jotka mielestäni kuuluvat hyvinkin normaalin oikeudellisen arvioinnin piiriin, eikä niihin liity mitään vääristymiä. JCB ei missään

vaiheessa yksilöi mitään aineellisia virheitä siinä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut käsiteltävään olleita asiakirjoja – toisin kuin niissä tapauksissa, joissa yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että näyttö on otettu vääristyneellä tavalla huomioon.³⁵

75. JCB:n yksittäiset väitteet voidaan käsitellä lyhyesti.

76. Yhtäältä väitetiedoksiannon antamista ei voida sellaisenaan missään tapauksessa pitää osoituksena syyllisyysolettamasta; mikäli näin olisi, minkä tahansa rikosoikeudenkäynnin tai -tutkimuksen tai niihin verrattavan oikeudenkäynnin tai tutkimuksen aloittamista voitaisiin vastustaa. Ainoastaan menettelyn myöhempi kulku voi olla tällainen osoitus, ja tässä tapauksessa ensimmäisen väitetiedoksiannon unohtus korjattiin toisessa väitetiedoksiannossa.

77. Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki todisteet, jotka JCB mainitsi esimerkkeinä komission väitetystä puolueellisuudesta (siinä mielessä, että komissio oli jättänyt huomiotta sen, että ne olivat sen syyttömäksi osoittavia todisteita). Se ei päättelyt niiden perusteella, että näyttö ei olisi

34 – Ks. esim. asia C-53/92 P, Hilti v. komissio, tuomio 2.3.1994 (Kok. 1994, s. I-667, 42 kohta); asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994 (Kok. 1994, s. I-1981, 47–49 kohta); ja viimeksi asia C-40/03 P, Rica Foods v. komissio, tuomio 14.7.2005 (Kok. 2005, s. I-6811, 60 kohta).

35 – Ks. esim. asia C-164/98 P, DIR International Film ym. v. komissio, tuomio 27.1.2000 (Kok. 2000, s. I-447, 43–48 kohta); asia C-277/01 P, parlamentti v. Samper, tuomio 3.4.2003 (Kok. 2003, s. I-3019, 45–49 kohta) ja asia C-197/99 P, Belgia v. komissio, tuomio 11.9.2003 (Kok. 2003, s. I-8461, 64–67 kohta).

millään tavoin osoittanut sitä syyttömäksi vaan että mikään komission kohtelussa ei viitannut syrjintään. JCB:n muutoksenhaussa tutkittava väite kohdistuu kuitenkin sen osoittamiseen, että näyttö osoitti sen syyttömäksi, mikä on täysin eri asia. Pelkkä asianomaisen syyttömäksi osoittavan näytön olemassaolo ei aina edellytä asian ratkaisemista asianomaisen eduksi, mikäli on olematta muuta erilaista näyttöä; se ei myöskään voi väistämättä johtaa siihen päätelmään, että kyseessä on syrjintä, mikäli päätös on asianomaiselle vastainen.

78. Tästä syystä katson, että ensimmäinen valitusperuste on jätettävä tutkimatta ja/tai että se on perusteeton, minkä vuoksi se on hylättävä.

Toinen valitusperuste: EY 81 artiklan rikkominen

79. JCB väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen i) ”tuomitessaan” sen siitä, että se on asettanut yleisen passiivista myyntitoimintaa koskevan kiellon Ranskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa, ii) ”tuomitessaan” sen siitä, että se rajoittanut Ranskaan ja Italiaan sijoittautuneiden jakelijoiden toimituslähteitä ja iii) kieltäytyessään kumoamasta sen poikkeuslupahakemuksen hylkäämisestä tehtyä päätöstä.

Passiivista myyntitoimintaa koskeva kieltö Ranskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa

Valituksenalainen tuomio

80. JCB vetosi ensimmäisessä oikeusasteessa siihen, että komissio ei ollut näyttänyt toteen, että Yhdistyneen kuningaskunnan, Irlannin, Ranskan ja Italian valtuutettujen jakelijoiden niiden yksinoikeudellisten alueiden ulkopuolella oleville loppukäyttäjille ja valtuutetuille jakelijoille kohdistamalle passiiviselle myyntitoiminnalle olisi asetettu rajoituksia, ja että ainoa sopimuksiin sisältynyt nimenomainen kieltö koski myyntiä valtuuttamattomille jakelijoille.

81. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomautti Yhdistyneen kuningaskunnan osalta, että vuonna 1975 muutetun sopimuksen 4. sopimuskäytöskäytöseen ei sisältynyt tällaista yleistä kieltöä mutta että komission mukaan sitä oli tulkittu siten kuin siihen sisältyisi tällainen kieltö. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki eri asiakirjat, joiden perusteella komissio oli tehnyt päätelmänsä,³⁶ ja totesi, että ”Yhdistyneessä kuningaskunnassa on pantu täytäntöön rajoittavia käytäntöjä, jotka poikkeavat ilmoitettujen sopimusten sisällöstä”.³⁷

36 – Esitetty yksityiskohtaisesti riidanalaisen päätöksen 84–91 perustelukappaleessa.

37 – Valituksenalaisen tuomion 86–89 kohta.

82. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki samanlaisen selvityksen Irlannin osalta. Vuosina 1973 ja 1975 ilmoitettuihin sopimuksiin ei sisällynyt sellaista lauseketta, jolla olisi kielletty tukkumyynti valtuuttamattomille jälleenmyyjille, mutta vuonna 1992 tehdyssä ilmoittamatta jätetyssä sopimuksessa kiellettiin sekä aktiivinen että passiivinen myyntitoiminta, ellei sen kohteena ollut hyväksytty piirimyyjä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki jälleen asiakirjat, joihin komissio oli päätöksessään nojautunut,³⁸ ja totesi, että ne olivat riittäviä osoittamaan rajoitukset, joita oli asetettu oman alueen ulkopuolelle suuntautuvalle passiiviselle myyntitoiminnalle. Irlannin kilpailuviranomaisen myöntämällä poikkeusluvalla, johon JCB oli vedonnut, ei ollut merkitystä komission käyttäessä yhteisön oikeudessa sille annettuja valtuuksia, mutta se perustui joka tapauksessa sopimukseen, jota ei ollut ilmoitettu komissiolle.³⁹

83. Ranskan osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että ilmoittamatta jätettyyn jakelua koskeneeseen vakiosopimukseen todellakin sisältyi nimenomainen oman alueen ulkopuolelle suuntautuvaa passiivista myyntitoimintaa koskeva kielto. Komission mainitsemat asiakirjat⁴⁰ osoittivat joka tapauksessa sen, että rajoitus oli käytännössä olemassa. JCB:n mainitsemalla Ranskan kilpailuneuvoston päätöksellä ei ollut merkitystä, koska se koski erillistä jakeluverkostoa ja jälleenmyyjäsopimusta.⁴¹

Väite

84. JCB väittää Ranskan osalta, että jälleenmyyntisopimuksessa ei voida katsoa nimenomaisesti kiellettävän passiivista myyntitoimintaa; että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin piti yhtä asianomaisista kolmesta asiakirjasta – kirjettä, joka koski huoltopalkkioita – toisessa yhteydessä⁴² riittämättömänä todisteena; ja että toinen kyseisistä asiakirjoista osoitti sen, että toistensa alueille tulevien jakelijoiden välillä oli kilpailupainetta.

85. Komissio vastaa, että riidanalainen päätös ei missään tapauksessa perustunut väitteeseen, joka olisi koskenut nimenomaisen kiellon olemassaoloa jälleenmyyntisopimuksessa, vaan sopimuksen käytännön soveltamiseen; että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei kyseenalaistanut huoltopalkkioita koskeneen kirjeen todistusarvoa; että toisessa mainitussa asiakirjassa selvästi todetaan alueellista myyntiä koskevien sopimusten olemassaolo; ja että JCB ei esitä väitteitä kolmannelle asiakirjalle, joka tutkittiin sekä päätöksessä että tuomiossa.

86. JCB väittää Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin osalta lähinnä, että ensimmäisen

38 – Riidanalaisen päätöksen 122 perustelukappale.

39 – Valituksenalaisen tuomion 90–95 kohta.

40 – Eryityisesti riidanalaisen päätöksen 113 perustelukappale.

41 – Valituksenalaisen tuomion 96–100 kohta.

42 – Valituksenalaisen tuomion 139–145 kohta.

mäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinut virheellisesti useita tutkimiaan viestejä; että tämä merkitsee komission mielestä peiteltyä yritystä saada näyttö uudelleenarvioitavaksi.

Oikeudellinen arviointi

87. Mielestäni JCB:n väitteen tässä osassa ei ole mitään, joka koskisi EY 81 artiklan mahdollista rikkomista. Valittaja pyrkii osoittamaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt näytön perusteella virheellisiä päätelmiä. Kuten olen todennut, yhteisöjen tuomioistuin ei ole toimivaltainen tutkimaan tällaisia päätelmiä, ellei niissä ole otettu todisteita vääristyneellä tavalla huomioon.

88. Tässä vaiheessa vaikuttaa mahdolliselta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut Ranskan jälleenmyyjäsopimuksen⁴³ vääristyneellä tavalla huomioon, kun se on päätelty, että se merkitsi nimenomaisesti passiivisen myyntitoiminnan kieltoa.

43 – Sopimuksen asianomaisen sopimuselekseen sanamuoto on seuraava: "Valtuutettu jakelija sitoutuu myös siihen, että se ei myy eikä jakele JCB:n tuotteita ja varaosia alueen ulkopuolella sijaitsevasta toimipaikasta, tytäryhtiöstä eikä varastosta. Valtuutettu jakelija sitoutuu myös olemaan markkinoimatta JCB:n tuotteita ja varaosia suoraan tai epäsuorasti alueen ulkopuolelle."

89. Kuten komissio on huomauttanut, tämä mahdollinen vääristymä koskee kuitenkin sellaista seikkaa, jolla ei ole merkitystä riidanalaisen päätöksen pätevyyden kannalta, sillä päätös ei perustunut sopimusmääräyksiin vaan sopimuksen täytäntöönpanoon.

90. Muilta osin on selvää, että JCB pyrkii ainoastaan saamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetyn näytön uudelleen arvioitavaksi, eikä tämän tuomioistuimen tehtävänä ole tällainen uudelleenarviointi muutoksenhaun yhteydessä.

Toimituslähteiden rajoittaminen Ranskassa ja Italiassa

Valituksenalainen tuomio

91. JCB väitti ensimmäisessä oikeusasteessa, että komissio oli tulkinut Ranskassa ja Italiassa tehtyjä sopimuksia virheellisesti eli siten, että niissä veloitettaisiin valtuutetut jakelijat hankkimaan tavaraa ainoastaan kansalliselta JCB:n tytäryhtiöltä ja kiellettäisiin ristikkäistoimitukset, vaikka kyseisten sopimuselekkeiden ainoana tarkoituksena oli varmistaa, että jakelijat markkinoisivat yksinomaan JCB:n tuotteita, ja että komissio ei ollut tutkinut, oliko riidanalaiset lausekkeet todellisuudessa pantu täytäntöön.

92. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinn toteasi, että ilmoittamatta jätetyillä sopimuksilla oli rajoittava tarkoitus, että ne pantiin täytäntöön Ranskassa vaikkakaan ei ehkä Italiassa, mutta kun otettiin huomioon niiden tarkoitus, niiden todellisilla vaikutuksilla ei ollut merkitystä;⁴⁴ tästä syystä komissio oli oikeassa katsoessaan, että kilpailusääntöjen rikkomisen tämä osatekijä oli näytetty toteen.⁴⁵

Väite

93. JCB väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tätä koskeva toteamus oli asetuksen N:o 1983/83⁴⁶ ja aikaisemmin asetuksen N:o 67/67⁴⁷ mukaisen ryhmäpoikkeuksen vastainen, sillä asianomaisiin sopimusklausuleihin olisi voitu soveltaa ryhmäpoikkeusta.

94. Komissio katsoo, että tämä väite on täysin uusi, mistä syystä se on jätettävä tutkimatta; että JCB oli ensimmäisessä oikeusasteessa implisiittisesti myöntänyt, että ryhmäpoikkeus ei koskenut sen Ranskan- ja Italian-sopimuksia; ja että joka tapauksessa

asetuksen N:o 1983/83 3 artiklan c kohdassa ja d kohdan 2 alakohdassa edellytetään pääsyä vaihtoehtoiisiin toimituslähteisiin sopimusalueen ulkopuolella.

Oikeudellinen arviointi

95. JCB ei ole pyrkinyt kiistämään sitä, että kyseessä on uusi väite, jota ei ole aiemmin esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, tai väittämään, että se koskisi yleisen edun mukaista asiaa, joka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt tutkia omasta aloitteestaan. Väite on selkeästi kohdistettu komission päätöksen pätevyyyteen, eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta voida arvostella siitä, että se ei ole tutkinut sitä. Näin ollen se on jätettävä tutkimatta,⁴⁸ minkä lisäksi siinä ei muutenkaan yksilöidä mitään valituksenalaiseen tuomioon sisältyvää oikeudellista virhettä.

Kieltäytyminen kumoamasta poikkeuslupahakemuksen hylkäämistä koskevaa päätöstä

Valituksenalainen tuomio

96. JCB vetosi ensimmäisessä oikeusasteessa siihen, että sen poikkeuslupahakemus oli perusteltu, koska EY 81 artiklan 3 kohdassa

44 – Oikeuskäytännön mukaisesti yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966 (Kok. 1966, s. 299, Kok. Ep. I, s. 275); asia T-143/89, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 6.4.1995 (Kok. 1995, s. II-917, 30 ja 31 kohta); asia C-219/95 P, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 17.7.1997 (Kok. 1997, s. I-4411, 13–15 kohta ja asia 56/65, Société Technique Minière, tuomio 30.6.1966 (Kok. 1966, s. 235, Kok. Ep. I, s. 251).

45 – Valituksenalaisen tuomion 111–118 kohta.

46 – Ks. edellä 15 kohta.

47 – EY 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta yksinmyyntisopimusten ryhmiin 22 päivänä maaliskuuta 1967 annettu komission asetus N:o 67/67/ETY (EYVL L 57, s. 849).

48 – Ks. esimerkiksi edellä alaviitteessä 34 mainitussa asiassa Brazzelli Lualdi annetun tuomion 59 kohta.

asetettujen vaatimusten mukaisesti⁴⁹ alueellisen yksinoikeuden ja jälleenmyyjien valikoinen yhdistelmä ei aiheuttanut kuluttajille vahinkoa vaan päinvastoin edisti tuotteen jakelua, ja että komissio ei ollut esittänyt mitään pätevää syytä hakemuksen hylkäämiselle. Se mainitsi vertailukelpoisina tapauksina erityisesti kaksi asiaa – BMW ja Ivoclar⁵⁰ – joissa poikkeuslupia oli myönnetty.

97. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että JCB tyytyi ainoastaan toteamaan yleisesti, että kyseinen sopimus (vuonna 1973 ilmoitettu Irlantia, Ruotsia ja Kanaalisaaria koskeva jakelu-vienti-vakiosopimus) täytti poikkeuslupan edellytykset, ilman että se olisi ilmoittanut, minkä nimenomaisten etujen vuoksi tällainen päätös olisi ollut perusteltavissa. Komissio esitti hakemuksen hylkäämisen syyt laajasti riidanalaisen päätöksen 201–222 perustelukappaleessa. Lisäksi komissio osoitti, että JCB:n mainitsemat poikkeuslupan myöntämistä koskeneet päätökset eivät olleet verrattavissa sen tapaukseen.⁵¹

49 – Ks. edellä 6 kohta.

50 – EY:n perustamissopimuksen [81] artiklan soveltamisesta (IV/14.650 – Bayerische Motoren Werke AG) 13 päivänä joulukuuta 1974 tehty komission päätös 75/73/ETY (EYVL 1975, L 29, s. 1) ja EY:n perustamissopimuksen [81] artiklan soveltamisesta (IV/30.846 – Ivoclar) 27 päivänä marraskuuta 1985 tehty komission päätös 85/559/ETY (EYVL L 369, s. 1).

51 – Valituksenalaisen tuomion 160–169 kohta.

Väite

98. JCB väittää ensinnäkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin rajoitti virheellisesti näkemyksensä koskemaan ainoastaan yhtä ilmoitetuista sopimuksista, kun poikkeuslupahakemus koski kaikkia vuosina 1973–1995 ilmoitettuja sopimuksia muutetuine versioineen.

99. Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin menetteli ristiriitaisesti hyväksymällä komission riidanalaisen päätöksen 201–222 perustelukappaleessa esittämät näkemykset, jotka perustuivat muun muassa kolmeen väitettyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin piti toisessa kohdassa⁵² riittämättömästi toteen näytettyinä.

100. Kolmanneksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tulkitsi virheellisesti poikkeuslupia koskevia sääntöjä. Passiivista myyntitoimintaa ei ollut rajoitettu, joten asiassa olisi pitänyt soveltaa analogisesti BMW- ja Ivoclar-päätösten taustalla olevia periaatteita, minkä olisi pitänyt johtaa poikkeuslupan myöntämiseen.

101. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin menetteli vielä virheellisesti todetessaan,⁵³ että JCB ei ollut ilmoittanut jakelu-

52 – Valituksenalaisen tuomion 133, 145 ja 154 kohta.

53 – Tuomion 166 kohta.

verkostostaan koituvia nimenomaisia etuja. Nämä edut lueteltiin jo riidanalaisen päätöksen 207 ja 208 perustelukappaleessa, ja valittajalla oli oikeus vedota niihin.

misiin, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien piti⁵⁵ merkittävänä ja jotka olivat oleellisia sen päätelmän kannalta, että EY 81 artiklan 3 kohdan edellytykset eivät täyttyneet.

102. Komissio väittää, että JCB pyrkii ainoastaan saamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen komission monitahoisesta tosiseikkoja ja taloudellisia seikkoja koskevista selvityksestä esittämän oikeudellisen arvioinnin uudelleen tutkittavaksi; väitteet pitäisi jo tästä syystä jättää tutkimatta.

103. Se katsoo yksittäisten väitteiden osalta ensinnäkin, että se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittasi ainoastaan vuonna 1973 ilmoitettuun Irlantia, Ruotsia ja Kanaalisaaria koskevaan jakelu-vientivakiosopimukseen oli pelkkä kirjoitusvirhe, jolla ei ole merkitystä, koska komission selvitys, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvisti, koski kaikkia ilmoitettuja sopimuksia, minkä lisäksi tuomioistuin varmisti, että mistään ilmoitetusta sopimuksesta ei määrätty sakkoa.

104. Toiseksi viittaus riidanalaisen päätöksen 201–222 perustelukappaleeseen oli pelkkä maininta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiasisältöä koskeva selvitys on erikseen. Joka tapauksessa päätöksessä viitattiin⁵⁴ muihin kilpailusääntöjen rikko-

105. Kolmanneksi JCB pyrkii jälleen kyseenalaistamaan passiivisen myyntitoiminnan rajoituksia koskevan toteamuksen, joka erottaa sen tilanteen BMW- ja Ivoclar-tapauksiin liittyneistä tilanteista. Lisäksi poikkeusluvan saaneissa BMW:n sopimuksissa sallittiin myös aktiivinen myynti alueen ulkopuolella, mikäli myynninedistämisvelvoitteet täytettiin. JCB:n sopimuksilla rajoitetaan sekä aktiivista että passiivista myyntitoimintaa ja ristikkäistoimituksia, joten ne eivät ole vertailukelpoisia. Ivoclarin sopimukset koskivat usean merkin myymälöitä, eikä poikkeuslupaa uudistettu.

106. Todettakoon lopuksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen viittaus sopimuksista koituihin etuihin liittyy EY 81 artiklan 3 kohdan päällekkäisiin edellytyksiin tai näiden etujen jakamiseen kuluttajien kanssa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi perustellusti, että JCB ei ollut osoittanut kyseisten edellytysten täyttyvän vaan oli tyytynyt siltä osin vain yleisiin väittämiin.

54 – 209, 214, 215 ja 218 perustelukappale.

55 – Valituksenalaisen tuomion 185 kohta.

Oikeudellinen arviointi

107. Olen komission kanssa yhtä mieltä siitä, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole tutkia JCB:n väitteitä siltä osin kuin niillä pyritään ainoastaan saamaan komission riidanalaisessa päätöksessä esittämä selvitys uudelleen tutkittavaksi. Kyseisiin väitteisiin liittyy lisäksi muitakin ongelmia.

108. JCB:n arvostelu näyttää olevan ensin mainitun seikan osalta merkityksetöntä. Riidanalaisen päätöksen 201–222 perustelukappaleen ja erityisesti 205 perustelukappaleen perusteella vaikuttaa selvältä, että komissio arvioi kaikkia ilmoitettuja sopimuksia sekä sitä, miten ne oli pantu täytäntöön. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi tämän arvioinnin ilman että se olisi rajoittanut tutkimustaan vain yhteen sopimukseen. Tästä syystä sillä ei ole merkitystä, että se – virheellisesti tai muusta syystä – totesi, että hakemus koski vain yhtä sopimusta.

109. Jälkimmäisen seikan osalta sen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tuomionsa 161 kohdassa, että "[sitä yleistä kysymystä], voiko JCB:n jakelujärjestelmä olla EY 81 artiklan 3 kohdan mukaisen päätöksen kohde – – käsitellään riidanalaisen päätöksen 201–222 perustelukappaleessa", ja sen, että se hyväksyi sen perusteella tehdyn yleispäätelmän, ei voida katsoa viittaavan siihen, että se olisi hyväksynyt komission kyseisessä päätöksen osassa esittämien päätelmien jokaisen erillisen vaiheen, varsinkaan kun se totesi toisessa kohdassa,

että jotkin näiden päätelmien osat eivät olleet päteviä. JCB itse toteaa, että päätöksessä nojaututtiin "muun muassa" – eli vain osittain – kolmeen väitettyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi, koska se katsoi että niitä koskeneet oikeudelliset perustelut olivat riittämättömiä.

110. Kolmannen seikan osalta JCB:n väitteellä voisi olla merkitystä ainoastaan siinä tapauksessa, että passiivista myyntitoimintaa koskevien rajoitusten olemassaoloa koskenut toteamus oli kumottu, eikä yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ole tutkia tällaisia seikkoja muutoksenhaun yhteydessä.

111. Viimeksi mainitun seikan osalta on selvää, että komissio luetteli riidanalaisen päätöksen 207 ja 208 perustelukappaleessa tiettyjä etuja, joita JCB:n jakelujärjestelmästä koitui ja siirtyi kuluttajille. Tämän jälkeen päätöksessä luetellaan muita ominaisuuksia, joista ei koidu tällaista etua, sekä rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä, minkä jälkeen 221 ja 222 perustelukappaleessa todetaan, että kaikki EY 81 artiklan 3 kohdan päällekkäiset edellytykset eivät täyttyneet eikä poikkeuslupaa voitu myöntää. Tämän päätelmän kumoamiseksi JCB:n olisi pitänyt osoittaa, että *kaikki* päällekkäiset edellytykset täyttyivät. Se ei väitä menettelleensä näin, eikä valituksenalaisen tuomion 166 kohdan mahdollisesti epäonnistuneella sanamuodolla ole tältä osin vaikutuksia.

112. Tästä syystä katson, että toinen valitusperuste on jätettävä tutkimatta ja/tai että se on perusteeton, mistä syystä se on hylättävä.

Kolmas valitusperuste: sakon määrääminen ja laskeminen

Valituksenalainen tuomio

113. JCB vetosi ensimmäisessä oikeusas-teessa siihen, että tosiseikat eivät osoittaneet kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaoloa ja että ne perustuivat joka tapauksessa ilmoitettuihin sopimuksiin, joiden osalta sakkoa ei voitu määrätä. Lisäksi sakko oli suhteeton verrattuna sakkoihin, joita oli määrätty vastaavanlaisissa tilanteissa asioissa Volkswagen ja Opel.⁵⁶ Komissio on sen mielestä liioitellut väitettyjen kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuutta eikä ole ottanut huomioon niiden todellisia vaikutuksia, sitä, missä määrin rajoituksia pantiin todellisuudessa täytäntöön, niiden intensiteetin muuttumista ajan myötä tai lieventäviä seikkoja, kuten Irlannin kilpailuviranomaisen myöntämä yksittäistä poikkeuslupaa tai Pariisin muutoksenhakutuomioistuimen tuomiota.

56 – EY:n perustamissopimuksen [81] artiklan mukaisesta menettelystä (asia IV/35.733 – VW) 28 päivänä tammikuuta 1998 tehty komission päätös 98/273/EY (EYVL L 124, s. 60) ja EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/36.653 – Opel) 20 päivänä syyskuuta 2000 tehty komission päätös 2001/146/EY (EYVL 2001, L 59, s. 1), mainittu valituksenalaisen tuomion 171 kohdassa.

114. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien huomautti, että asetuksen N:o 17/15 artiklan 5 kohdan a alakohdan perusteella sakkoja ei voitu määrätä sellaisista toimituksista, jotka kuuluivat vuosina 1973 ja 1975 ilmoitetun toiminnan piiriin. Koska lisäksi tiettyjä kilpailusääntöjen rikkomisia ei ollut näytetty toteen, sakkoa oli arvioitava ainoastaan riidanalaisen päätöksen 1 artiklan a kohdassa mainittujen passiiviselle myyntitoiminnalle asetettujen rajoitusten osalta, koska niissä ylitettiin ilmoitettujen sopimusten sopimusmääräykset, sekä niiden toimituslähteiden rajoitusten osalta, joihin viitataan 1 artiklan b kohdassa ja joita ilmoitus ei koskenut.⁵⁷

115. Sakon määrässä on otettava huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen olosuhteet ja vakavuus. Komissio vahvisti asetuksen N:o 17 nojalla ja omien sakkojen laskentaa koskevien suuntaviivojensa mukaisesti sakoksi 39 614 000 euroa – 25 000 000 euroa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella plus 13 750 000 euroa (5 prosenttia/vuosi) 11 vuodeksi arvioidun kes-ton perusteella sekä 864 000 euroa raskaut-tavien seikkojen vuoksi.⁵⁸

116. Toteen näytetyt kilpailusääntöjen rikkomiset olivat vakavia, koska niiden tavoite ja vaikutus eli kansallisten markkinoiden jakaminen häiritsi sisämarkkinoiden jous-ta-

57 – Valituksenalaisen tuomion 175–177 kohta.

58 – Tuomion 178–180 kohta.

vaa toimintaa, joten suuri sakko oli tarpeen. Lisäksi JCB oli verrattain merkittävä yritys Euroopan yhteisössä ja kyseisellä alalla.⁵⁹

koska yhteisön kilpailuoikeudessa ei tunneta tällaista lähestymistapaa. Irlannin kilpailuviraston ja Pariisin muutoksenhakutuomioistuimen päätökset koskivat eri tosiseikkoja.⁶²

117. Komission mainitsemien seikkojen perusteella kilpailusääntöjen rikkomisen kokonaiskeston olisi kuitenkin pitänyt olla 10 vuotta eli vuodesta 1989 vuoteen 1998 eikä 11 vuotta.⁶⁰

120. Sitä raskauttavaa seikkaa, jona komissio piti JCB:n tytäryhtiölleen määräämää seuraamusta asianmukaisesti ilmoitetun sopimuksen sopimuslausekkeen rikkomisesta, ei olisi kuitenkaan pitänyt tarkastella sellaisenaan.⁶³

118. Volkswagenille ja Opelille määrättiin sakkoja erilaisissa tilanteissa, eikä komissio ole velvollinen laskemaan sakkoja tietynä prosenttiosuutena liikevaihdosta, noudattamaan yksityiskohtaisesti aikaisempaa käytäntöään tai soveltamaan tiettyä matemaattista kaavaa; näin ollen se, että Volkswagenille, Opelille ja JCB:lle määrättyjen sakkojen määrä vastasi eri prosentuaalista osuutta kunkin liikevaihdosta, ei ollut osoitus JCB:tä syrjivästä kohtelusta.⁶¹

121. Koska sakon korottaminen raskauttavien seikkojen perusteella ei ollut perusteltua eikä riidanalaisessa päätöksessä todettua kolmea kilpailusääntöjen rikkomisen osatekijää ollut näytetty toteen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien käytti EY 229 artiklan ja asetuksen N:o 17/17 artiklan mukaista täyttä harkintavaltaansa ja katsoi, että sakkoa pitäisi alentaa 30 miljoonaan euroon.⁶⁴

119. Lieventävien seikkojen osalta JCB ei voi pätevästi väittää, että se, että komissio ei ole ottanut virallisesti kantaa sen sopimukseen, olisi merkinnyt ”hiljaista hyväksymistä”,

122. JCB väittää nyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen i) loukanneen sakkojen määräämiseen sovellettavia peruseriaatteita – hyvän hallinnon, luottamuksensuojan

59 – Tuomion 182 ja 183 kohta.

60 – Tuomion 184 ja 185 kohta.

61 – Tuomion 186–189 kohta.

62 – Tuomion 190 kohta.

63 – Tuomion 191 ja 192 kohta.

64 – Tuomion 193 ja 194 kohta.

ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita – ja ii) soveltaneen virheellisesti sakkojen laskennassa noudatettavia sääntöjä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston sekä lieventävien ja raskauttavien seikkojen olemassaolon osalta.

125. Kolmanneksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, kun se ei vastannut JCB:n väitteeseen, jonka mukaan sakko oli suhteettoman suuri verrattuna Volkswagenille ja Opelille vastaavissa tilanteissa määrättyihin sakkoihin, ja kun se ei ollut alentanut sakkoa sellaiseksi kuin se olisi määrätty aikaisemmassa vaiheessa, mikäli komissio olisi toiminut ripeästi.

Sakkojen määräämiseen sovellettavat perusperiaatteet

Väite

123. JCB väittää ensinnäkin, että hyvän hallinnon periaatteen loukkaamisen, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi ilmoituksiin vastaamiseen kuluneen liian pitkän ajan osalta, olisi pitänyt johtaa sakon määrän huomattavaan alentamiseen.

126. Komissio korostaa kahteen ensimmäiseen väitteeseen ja kolmannen väitteen jälkimmäiseen osaan vastatessaan, että ilmoitettujen sopimusten osalta ei määrätty lainkaan sakkoa vaan ainoastaan sen käyttäytymisen osalta, joka ei kuulunut sopimusten piiriin ja jota ei ollut ilmoitettu. Hallinnollinen menettely ei ollut siten tältä osin liian pitkä; komission ilmoitettujen sopimusten osalta omaksuman tai omaksumatta jättämisen näkemyksen perusteella ei ole voinut syntyä perusteltua luottamusta; eikä komissio olisi voinut missään vaiheessa aikaisemmin määrätä sakkoa ennen kuin se vastaanotti Central Partsin kantelun ilmoittamatta jätetyn menettelytavan osalta.

124. Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon JCB:n perusteltua luottamusta siihen, että ilmoittamisen ja komission kanssa käydyn alustavan kirjeenvaihdon jälkeen sekä kansallisten tuomioistuinten ja kilpailuviranomaisten päätösten perusteella oli olemassa vakavasti otettava mahdollisuus siihen, että sen jake-lusopimukset saisivat poikkeusluvan.

127. Komissio väittää Volkswagenille ja Opelille määrättyjen sakkojen osalta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vastasi JCB:n väitteeseen esittämällä perustellun arvioinnin tuomionsa 187–189 kohdassa.

Oikeudellinen arviointi

128. Olen komission kanssa yhtä mieltä siitä, että vaikka ilmoitettuja sopimuksia koskevan poikkeuslupahakemuksen tutkimisessa ja hylkäämisessä aiheutunut viivytys onkin valitettava, se ei voi vaikuttaa sakkoa koskevaan oikeudelliseen arviointiin.

129. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien teki tuomionsa 175–177 kohdassa selväksi sen, että asetuksen N:o 17/15 artiklan 5 kohdan a alakohdan mukaisesti se ei ottaisi huomioon mitään menettelytapaa, joka kuuluisi vuosina 1973 ja 1975 ilmoitetuissa sopimuksissa kuvatun toiminnan piiriin. Se tutki sakkoa koskevan ratkaisun laillisuuden ainoastaan riidanalaisen päätöksen 1 artiklan a kohdassa tarkoitettujen passiiviselle myyntitoiminnalle asetettujen rajoitusten osalta, sillä niillä ylitettiin ilmoitettujen sopimusten sopimusmääräykset,⁶⁵ ja riidanalaisen päätöksen 1 artiklan b kohdassa tarkoitettujen toimituslähteille asetettujen rajoitusten osalta, sillä niitä ei ollut ilmoitettu.

130. Tämä tutkimuksen kohteen rajaaminen vaikuttaa aivan oikealta. Siitä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voinut laillisesti ottaa huomioon komission viivytystä ja alentaa sakkoa sellaisen menettelytavan osalta, jota koskeva tutkimus ei

ollut kohtuuttomasti viivästynyt;⁶⁶ JCB ei voi johtaa tästä viivytyksestä mitään perusteltua luottamusta sellaisen menettelyn osalta, jota se ei ollut ilmoittanut;⁶⁷ eikä voi olla mitään perusteita alentaa sakkoa sellaiseksi kuin se olisi määrätty, mikäli komissio olisi ollut aikaisemmin tietoinen kyseisestä menettelytavasta.

131. Vertailusta Volkswagenille ja Opelille määrättyihin sakkoihin on todettava, että on selvää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vastasi JCB:n väitteeseen tuomionsa 186–189 kohdassa, eikä JCB ole riitauttanut tuomioistuimen viittausta siihen, että komissiolla on harkintavalta ottaa huomioon asiaan vaikuttavia eri tekijöitä. Se pyrkii lähinnä siihen, että sovellettaisiin jäykkää laskentakaavaa, toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mainitsemassa oikeuskäytännössä,⁶⁸ jota JCB ei kyseenalaista.

Sakkojen laskentaan sovellettavat säännöt

Väite

132. JCB väittää, että arvioidessaan sakkojen suuruutta ensimmäisen oikeusasteen tuo-

65 – Ks. myös valituksenalaisen tuomion 86–89 kohta.

66 – Ks. myös edellä 47 ja 55 kohta.

67 – Ks. myös edellä 7 kohta ja sitä seuraavat kohdat sekä 43 kohta.

68 – Edellä alaviitteessä 44 mainitussa asiassa Ferriere Nord v. komissio annettu tuomio; asia T-23/99, LR AF 1998 v. komissio, tuomio 20.3.2002 (Kok. 2002, s. II-1705, 234, 236 ja 279 kohta) ja asia T-354/94, Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomio 14.5.1998 (Kok. 1998, s. II-2111, 119 kohta).

mioistuimen olisi pitänyt noudattaa komission suuntaviivoja,⁶⁹ kuten se teki asiassa Archer Daniels Midland.⁷⁰ Koska se ei ole menetellyt näin, se on tehnyt useita oikeudellisia virheitä.

133. Ensinnäkin se on tehnyt muotovirheen todetessaan, että riidanalaiset menettelytavat olivat ”vakavia” kilpailusääntöjen rikkomisia, kun se piti kuitenkin voimassa ”erittäin vakavista” rikkomisista määrätyn sakon. Missään tapauksessa väitettyjen menettelytapojen luonne sen enempää kuin niiden vaikutuksetkaan eivät oikeuta pitämään niitä ”erittäin vakavina”.

134. Toiseksi se päätteli virheellisesti, että kilpailusääntöjen rikkominen olisi kestänyt 10 vuotta. Kestoa pitäisi arvioida komission laiminlyönnin valossa; komission pitkä toimettomuus antoi JCB:lle kohtuudella syyn uskoa, että sen jakeluverkosto ei olisi kilpailusääntöjen vastainen. Mikäli komissio olisi toiminut ripeästi, lainvastaisia menettelytapoja ei olisi ollut. Siinä tilanteessa kestoja ei pitäisi käyttää sakon määrää korottavana tekijänä. Joka tapauksessa todisteet, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on nojautunut todetessaan kilpailusääntöjen rikkomisten olemassaolon, eivät tue sitä toteamista, että ne olisivat kestäneet 10 vuotta, eikä se olisi saanut viitata tuomionsa 184 kohdassa muuhun näyttöön, johon komissio oli nojautunut.

135. Kolmanneksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti lieventävät seikat huomiotta. Väitettyjä lainvastaisia menettelytapoja ei toteutettu tahallisesti, vaan ne olivat komission laiminlyönnin ja huono hallinnon tulosta; JCB ei toteuttanut samoja menettelytapoja Italiassa; ja sillä oli oikeus kohtuulliseen epäilyyn siitä, merkitsisikö menettelytapa kilpailusääntöjen rikkomista.

136. Se toteaa lopuksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut väitettyjä raskauttavia seikkoja virheellisesti, erityisesti kartellisääntöjä koskevia sisäisiä henkilöstötiedotteita.

137. Komissio huomauttaa, että suuntaviivoissa ilmaistaan sen sakkojen määräämiseen liittyvä politiikka asetuksen N:o 17 valossa. Se asettaa siinä yleisiä lisäsääntöjä itselleen mutta ei millekään muulle toimielimelle, ja ainoastaan siihen saakka kunnes se kumoaa ne tai muuttaa niitä; ne eivät sido ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta sen enempää kuin yhteisöjen tuomioistuintakaan.

138. JCB:n mainitsema ensimmäinen muutoseikka on joka tapauksessa täysin semanttinen, ja kyseiset menettelytavat kuuluvat selvästi suuntaviivoissa tarkoitettuihin ”erittäin vakaviin” kilpailusääntöjen rikkomisiin.

69 – Ks. edellä 12 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

70 – Asia T-224/00, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 9.7.2003 (Kok. 2003, s. II-2597, 42 kohta).

139. Kilpailusääntöjen rikkomisen osalta se toteaa, ettei ilmoitettujen sopimusten tutkimisen liian pitkällä kestolla ole merkitystä sellaisten kilpailusääntöjen rikkomisten tutkimisen kannalta, joita ei ole ilmoitettu virallisesti.

140. Lieventävien ja raskauttavien seikkojen osalta JCB pyrkii jälleen virheellisesti yhdistämään ilmoitettuja sopimuksia koskeneen viivytyksen ilmoittamatta jätettyjen menettelytapojen tutkimiseen; ja kartellisääntöjä koskeva sisäinen tiedote osoittaa, että JCB oli tietoinen säännöistä, mutta mitään todisteita ei ole siitä, että niiden mukaisesti toimittiin.

Oikeudellinen arviointi

141. On selvää, että komission suuntaviivat eivät voi sitoa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta sen käyttäessä täyttä toimivaltaansa sakon määrää muuttaessaan. JCB ei itsekään väitä vedonneensa ensimmäisessä oikeusasteessa siihen, että komissio olisi poikennut suuntaviivoista, mistä tuomioistuimen olisi pitänyt määrätä seuraamus.

142. Näin ollen sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt sanaa ”vakava”, ei voida pitää osoituksena siitä, että sillä olisi tarkoitettu suppeasti

suuntaviivojen ”vakavien” eikä ”erittäin vakavien” kilpailusääntöjen luokkaa. Joka tapauksessa erittäin vakavien kilpailusääntöjen rikkomisten määritelmä kattaa selvästi todetut rikkomiset, joihin kuuluvat ”– – menettelyt, jotka vaikuttavat sisämarkkinoiden moitteetomaan toimintaan, kuten muiden sulkeminen pois kansallisilta markkinoilta – –” ja jotka ”– – vaikuttavat markkinoihin laajemmin ja voivat vaikuttaa suureen osaan yhteismarkkinoista – –”.⁷¹ Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ei ollut mitään syytä vahvistaa sakkoa tasolle, joka olisi ollut sopiva vähemmän vakaville kilpailusääntöjen rikkomisille.

143. Olen komission kanssa yhtä mieltä siitä, että vaikka viivytyksen ilmoittamatta jättäminen sopimukseen vastaamisessa saattaakin olla ei-toivottavaa, se ei vaikuta kilpailusääntöjen rikkomisten kestoon, sillä ne olivat menettelytapoja, joita joko ei ollut ilmoitettu tai jotka eivät kuuluneet ilmoitetuissa sopimuksissa kuvattun toiminnan piiriin. Vaikka komissio olisi vastannut alkuperäisiin ilmoituksiin nopeasti, sen vastauksesta ei olisi ilmennyt JCB:lle, mitkä muut kuin ilmoitetut menettelytavat olisivat olleet sallittuja joko erikseen tai yhdessä ilmoitettujen sopimusten kanssa. Tällainen viivytyksen ei voi myöskään lieventää ilmoittamatta jätettyjen menettelytapojen vakavuutta suoraan eikä välillisesti eikä olla perusteena niiden laillisuutta koskevalle olettamalle tai epävarmuudelle.

144. JCB pyrkii todetun kilpailusääntöjen rikkomisen 10 vuoden kestoja koskevan näytön osalta nojautumaan sellaisten asia-

⁷¹ – Suuntaviivojen 1 kohdan A alakohta.

kirjojen päivämääriin, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimenomaisesti maininnut tuomionsa alkuosassa kilpailusääntöjen rikkomisen osoittavina todisteina. Tämä on mielestäni virheellinen päätelmä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ei ollut velvollisuutta luetella päivämäärittäin jokaista asiakirjaa, joka tuki komission toteamuksia, kun se arvioi, oliko komissio osoittanut kilpailusääntöjen rikkomisen esittämällään näytöllä. Näin ollen mikään ei estänyt sitä viittaamasta komission mainitsemiin muihin tietoihin, kun se arvioi kilpailusääntöjen rikkomisen kestoja, kuten se tekikin tuomionsa 184 kohdassa.

145. Siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi laiminlyönyt sen huomioon ottamisen, että menettelytapaa ei toteutettu Italiassa, JCB väittää, että tuomioistuin ”myöntää, että passiivinen myyntitoiminta yksinoikeudellisten alueiden ulkopuolella oli yleistä”, ja siteeraa valituksenalaisen tuomion kahta kohtaa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa kuitenkin kyseisissä kohdissa⁷² ainoastaan tätä koskeviin JCB:n omiin väitteisiin mutta ei totea mitään niiden paikkansapitävyydestä.

146. Todettakoon lopuksi sisäisestä muistiosta, jota komissio piti raskauttavana seikkana mutta jonka JCB väittää olleen lieventävä seikka,⁷³ että mielestäni ei ole ilmeisen virheellistä pitää yrityksen ryhtyessä kilpai-

lunvastaisiin menettelytapoihin raskauttavana seikkana näyttöä siitä, että se oli tietoinen siitä, että nämä menettelytavat olivat yhteisön oikeuden vastaisia ja että niitä ei pitäisi toteuttaa.

147. Näin ollen katson, että JCB:n missään valitusperusteessa ei ole yksilöity yhtään oikeudellista virhettä, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt tuomiossaan, joten valitus on hylättävä.

Vastavalitus: raskauttavan seikan huomiotta jättäminen

Valituksenalainen tuomio

148. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomautti tuomionsa 191 ja 192 kohdassa, että komissio oli korottanut riidanalaisessa päätöksessä sakkoa 864 000 eurolla, koska se katsoi, että taloudellinen seuraamus, jonka JCB oli määrännyt jakelijalleen Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivia jakelijoita koskevan sopimuksen 4. sopimuslausekkeen (myyntiä valtuuttamattomille jakelijoille koskeva kielto) rikkomisesta ja joka vastasi osoitetun alueen ulkopuolisesta myynnistä JCB:lle aiheutu-

⁷² – 102 ja 117 kohta.

⁷³ – ”– myyntiyrityksen päällikön 16.5.1995 [päiväty tiedote], joka lähetettiin konserniin kuuluvien yhtiöiden johtajille ja jossa ilmoitettiin, että rinnakkaistuonnin kieltä olisi vastoin komission päätöksiä ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä” (valituksenalaisen tuomion 54 kohta).

nutta varaosien myyntivoiton menetystä, oli kostotoimi ja siten raskauttava seikka.⁷⁴ Ilmoitettuun sopimukseen sisältyvällä lausekkeella on kuitenkin asetuksen N:o 17/15 artiklan 5 kohdan nojalla immuniteetti sakkoja vastaan, joten komissio ei olisi laillisesti saanut korottaa sakkoa tällä perusteella. Tästä syystä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen alensi sakkoa tämän korotuksen määrällä.

Väite

149. Komissio väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehneen virheen tulkitessaan asetuksen N:o 17/15 artiklan 5 kohtaa. Raskauttava seikka ei ollut 4. sopimusklauseli, sellaisena kuin se oli ilmoitettu, vaan sen rajoittavuuden vahvistaminen taloudellisilla seuraamuksilla, joita JCB:n nimenomaisen ilmoituksen mukaan ei pitänyt määrätä ja jotka siten eivät kuuluneet 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan mukaisesti ”ilmoituksessa kuvatuun toiminnan piiriin”. Kyseisessä säännöksessä pyritään rohkaisemaan yrityksiä kertomaan kaikki yksityiskohdat ilmoituksissaan, eikä sitä pidä tulkita siten, että sakkoilta suojeltaisiin ilmoittamatta jätettyjä menettelytapoja, jotka sovellettuina yhdessä ilmoitettujen sopimusklauselien kanssa saattavat vahvistaa ilmoitettujen lausekkeiden omaa rajoittavuutta. Komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä on alennettu sakkoa 864 000 eurolla.

150. JCB vastaa ensinnäkin, että se, että se vaati jakelijaltaan korvausta, merkitsi ai-noastaan kyseisen lausekkeen täytäntöönpanoa – korvaus oli eräänlainen ”tuomioistuimen ulkopuolella sopimusrikkomuksesta määrättävän vahingonkorvauksen” muoto – eikä ilmoittamatta jätetyn menettelytavan täytäntöönpanoa. Komission väite, jonka mukaan JCB olisi nimenomaisesti ilmoittanut, että Yhdistyneen kuningaskunnan sopimusten osapuolille ei määrättäisi seuraamuksia, perustui yksinomaan siihen, että muihin ilmoitettuihin sopimuksiin sisältyi tällaisia seuraamuksia. Osapuolilla ei ole kuitenkaan velvollisuutta yksilöidä sopimusta laatiessaan, mitä seuraamuksia sovelletaan sopimusrikkomusten yhteydessä; mikäli näin ei tehdä, ne voivat tarvittaessa vaatia vahingonkorvausta. Vahingonkorvaukset olivat tarpeen valikoivan jakelusopimuksen pätevyyden varmistamiseksi ja jakelijoiden välisen lainvastaisen syrjinnän välttämiseksi. Lisäksi komissio menetteli virheellisesti pitäessään kyseistä vaatimusta ”kostotoimena”, koska suuntaviivojen mukaan tällaisia toimia ovat ”yrityksen muihin yrityksiin kohdistamat” toimet, ”joiden tarkoituksena on saada ne noudattamaan päätöksiä laittomista menettelyistä”.

Oikeudellinen arviointi

151. Komissio totesi riidanalaisen päätöksen 40 perustelukappaleessa seuraavaa:

”A/B-lomakkeissa, joilla ilmoitettiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovelletuista sopi-

⁷⁴ – Kyseinen 864 000 euron summa on kaksi kertaa sen seuraamuksen määrä, jonka JCB määräsi jakelijalleen.

muksista, JCB:tä pyydettiin toimittamaan tietoja sopimusten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen sisällöstä, ja erityisesti lomakkeiden II jakson 3 kohdan f alakohdassa siltä kysyttiin seuraamuksista, joita voidaan kohdistaa järjestelyyn osallistuviin yrityksiin (sakkorangaistus, erottaminen, toimitusten lopettaminen jne.). Molemmissa lomakkeissa kyseiseen kohtaan vastattiin kieltävästi. Vastausta ei annettu huolimattomasti tai mekaanisesti. A/B-lomakkeessa, jolla 30 päivänä kesäkuuta 1973 ilmoitettiin Tanskassa sovelletusta sopimuksesta, todettiin sakkorangaistuksen olevan 250 Englannin puntaa tai kolme kertaa muista lähteistä kuin JCB:ltä ostettujen varaosien hinta.”

152. Tätä toteamusta ei ole kyseenalaistettu valituksenalaisessa tuomiossa, eikä JCB:kään riitautaa kyseisten A/B-lomakkeiden todistusarvoa.

153. Mielestäni vaikuttaa siltä, että kieltävä vastaus lomakkeissa, joilla Yhdistyneessä kuningaskunnassa tehdyt sopimukset ilmoitettiin, tarkoittaa sitä, että kyseiselle jakelijalle määrätyn kaltaiset seuraamukset eivät kuuluneet ilmoituksessa kuvatun toiminnan piiriin eivätkä ne siten saaneet asetuksen N:o 17/15 artiklan 5 kohdan suojaa. Joka tapauksessa ilmoitetun sopimuksen asianomaisella lausekkeella kiellettiin myynti valtuuttamattomille jakelijoille, kun kyseinen seuraamus puolestaan määrättiin myynnistä

osoitetun alueen ulkopuolella,⁷⁵ mikä ei selvästikään kuulu ilmoitetun sopimusmääräyksen täytäntöönpanon piiriin.

154. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on näin ollen tehnyt tässä yhteydessä virheen tuomionsa 191 ja 192 kohdassa, mistä syystä se on kumottava siltä osin kuin siinä alennetaan tällä perusteella sakkoa 864 000 eurolla.

Oikeudenkäyntikulut

155. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 ja 122 artiklassa, kun kyseisiä määräyksiä luetaan yhdessä, määrätään, että asianosainen, joka häviää asian, on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

156. JCB on velvoitettava korvaamaan muutoksenhausta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut komission vaatimusten mukaisesti.

75 – Ks. valituksenalaisen tuomion 191 kohta.

157. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin velvoitti JCB:n vastaamaan kolmesta neljänneksestä omista oikeudenkäyntikuluistaan ja komission vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan yhden neljänneksen JCB:n oikeudenkäyntikuluista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 3 kohdan nojalla, koska kanne menestyi osittain.

158. Mikäli vastavalitus menestyy, kuten sen mielestäni pitäisi, alkuperäinen kanne ratkaistaan aikaisempaa hieman suuremmalta osin komission eduksi. Ero on kuitenkin pieni, eikä sen perusteella ole mielestäni tarpeen tehdä muutosta valituksenalaisen tuomion oikeudenkäyntikuluja koskevaan määräykseen. Komissiokaan ei ole pyytänyt tällaista muutosta.

Ratkaisuehdotus

159. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin

- hylkää JCB:n valituksen
- kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä alennetaan riidanalaisella päätöksellä määrättyä sakkoa 864 000 eurolla eli näin ollen vahvistaa sakon suuruudeksi 30 864 000 euroa ja
- velvoittaa JCB:n korvaamaan muutoksenhausta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.